

Lausunto

24.06.2026

Asia: VN/24815/2024

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta yritysten huolellisuusvelvoitteesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne soveltamisalaa ja määritelmiä koskevista ehdotuksista (lain 1 luku)

Kuluttajaliitto ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta antaa työ- ja elinkeinoministeriölle kirjallinen lausunto otsikkoasiasta. Kuluttajaliitto esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

1 § Huolellisuusvelvoite

Kuluttajaliitto katsoo, että ehdotetun 1 §:n muotoilu on osin vaikeaselitteinen ja epäselvä. Nykyisellään pykälän sanamuoto ja esimerkiksi huolellisuusvelvoitteen muotoilu ”huolehtia riskiperusteisesti tosiasiallisista ja mahdollisista haitallisista vaikutuksista” jättää tilaa tulkinnanvaraisuudelle. Lisäksi pykälässä ja sitä koskevissa perusteluissa tulisi kiinnittää huomiota käytettyyn terminologiaan ja sen yhdenmukaisuuteen muualla yritys vastuullaissa sekä kestävyysraportointidirektiivissä käytettyjen käsitteiden kanssa. Selvyyden vuoksi ”riskien” sijaan tulisi puhua ”haitallisista vaikutuksista” tai ”riskitekijöistä”.

2 § Yritys

Kuluttajaliitto kannattaa osuuskuntien sisällyttämistä soveltamisalaan ja yhtyy esitysluonnoksessa esiin tuotuun yritysten väliseen yhdenvertaisen kohtelun periaatteeseen yritysmuodosta riippumatta.

4 § Määritelmät

Kuluttajaliitto ehdottaa, että ehdotetun 4 §:n 1 momentin 5 kohdan perusteluissa mainittaisiin nimenomaisesti omana sidosryhmänä kaikki järjestöt, jotka sääntöjensä puitteissa valvovat jonkin ryhmän etua. Pelkkä oikeutetun edustajan käsite ei vielä itsessään riittävän selkeästi osoita, mitä tahoa tarkoitetaan, ja saattaa saada aikaan virheellisen käsityksen jonkinlaisen edunvalvonta- tai edustamissopimuksen tarpeesta.

6 § Soveltaminen Euroopan unionin ulkopuolella kotipaikkaansa pitäviin yrityksiin

Kuluttajaliitto katsoo, että ehdotetun 6 §:n sanamuoto on epäselvä. Tulkinnanvaraiseksi jää, tuleeko yritystä koskevien raja-arvojen täytyä viimeisimmällä tilikaudella vai kahdella viimeisellä tilikaudella, jotta yritys olisi lain soveltamisalan piirissä. Ensinnäkin 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa todetaan, että yrityksen liikevaihdon EU:ssa tulee ylittää 1,5 miljardia euroa viimeksi päättyneellä sekä sitä edeltäneellä tilikaudella. Saman pykälän 3 momentissa todetaan, että soveltaminen lakkaa, jos yritys ei täytä raja-arvoja kahtena peräkkäisenä tilikautena. Jos yritys kuitenkin 1. ja 2. tilikautena täyttää raja-arvot, mutta ei täytä niitä 3. tilikautena, se ei enää 3. tilikauden loputtua täytä raja-arvoja päättyneeltä ja sitä edeltäneeltä tilikaudelta. Kuitenkin 3 momentin perusteella sen nojalla yritykseen tulisi edelleen soveltaa ehdotettua lakia, koska poikkeaminen raja-arvoista on kestänyt vasta yhden tilikauden, ei kaksi perättäistä tilikautta.

Lisäksi jos yrityksellä on useita sivuliikkeitä eri jäsenvaltioissa tai ei yhtäkään sivuliikettä EU:ssa, siihen sovelletaan 2 momentin mukaan Suomen lakia, mikäli edellä esitetty 1 momentin 1 kohdan mukainen raja-arvo täyttyi ja suurin osa liikevaihdosta tuotettiin Suomessa viimeistä tilikautta edeltäneellä tilikaudella. Perusteluissa kuitenkin todetaan kyseisen 2 momentin osalta, että yritykseen sovelletaan Suomen lakia, jos se tuotti suurimman osan liikevaihdostaan Suomessa ”viimeisellä päättyneellä tilikaudella”. Kuluttajaliitto katsoo, että säännöstekstiä tulee tältä osin korjata.

9 § Työntekijämäärän laskeminen

Ehdotetussa 9 §:ssä työntekijöiksi lasketaan ”yritykseen” työsuhteessa olevat työntekijät ja vuokratyöntekijät. Koska lain 5 §:ssä on jo määritelty, että lain soveltamisalaan kuuluvat myös konsernitilanteissa yrityksen tytäryhtiöt, tulee 9 §:n sääntelyn koskea emoyhtiön lisäksi myös tytäryhtiöiden työntekijöitä. Tästä syystä Kuluttajaliitto esittää, että sana ”yritykseen” poistetaan säännöksestä harhaanjohtavuuden välttämiseksi.

14 § Haitalliset vaikutukset

Ehdotetun 14 §:n mukaan haitalliset vaikutukset määritellään yritysvastuudirektiivin liitteen mukaisissa kansainvälisissä sopimuksissa ja sitoumuksissa. Saamelaiskäräjät on kiinnittänyt huomiota siihen, että direktiivin liitteestä puuttuu YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista. Lisäksi yritysvastuudirektiivin johdanto-osan 33 ja 42 kohdissa todetaan, että yritysten tulisi huomioida tarvittaessa ja tapauskohtaisesti muutkin kuin nimenomaisesti direktiivissä luetellut kansainväliset sopimukset. Kuluttajaliitto katsoo, että YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista tulisi lisätä lain kansalliseen soveltamisalaan. Lisäksi pykälän perusteluissa tulisi mainita yritysten velvollisuus ottaa tapauskohtaisesti huomioon myös muut kuin yritysvastuudirektiivin liitteessä nimenomaisesti vaaditut monenväliset sopimukset, standardit ja sitoumukset.

Lausuntonne huolellisuusvelvoitteen sisältöä koskevista ehdotuksista (lain 2 luku)

-

Lausuntonne yritykselle tehtäviä valituksia ja ilmoituksia koskevista ehdotuksista (lain 3 luku)

48 § Henkilöllisyyden luottamuksellisuuden säilyttäminen

Kuluttajaliitto katsoo, että ehdotetussa 48 §:ssä tulisi säätää ilmoittajan henkilöllisyyden luottamuksellisuuden säilyttämisestä kaikissa tilanteissa, ei ainoastaan silloin, kun henkilöllisyyden salaamista on nimenomaisesti pyydetty. Tämä olisi paitsi oikeudenmukaista ja turvallista, myös johdonmukaista saman pykälän 2 momentin sääntelyn kanssa, jonka mukaan yrityksen on valitusta koskevia tietoja jakaessaan huolehdittava, ettei jakaminen paljasta valituksen tekijän henkilöllisyyttä.

Lausuntonne valvontaa ja seuraamuksia koskevista ehdotuksista (lain 4 luku)

51 § Valvontaviranomaiselle ilmoittaminen

Kuluttajaliitto katsoo, että luonnollisen henkilön henkilöllisyys olisi salattava ilman erillistä pyyntöä myös tämän tehdessä 51 §:n mukaisen ilmoituksen viranomaiselle, jos valvontaviranomainen itsenäisesti katsoo, että ilmoittajan henkilöllisyyden jakaminen vaarantaisi valvonnan tai aiheuttaisi haittaa ilmoittajalle. Henkilötietojen jakamisesta aiheutuva haitta tulisi arvioida riippumatta siitä, onko ilmoittaja pyytänyt henkilöllisyytensä salaamista vai ei.

Lausuntonne vahingonkorvausta koskevista ehdotuksista (lain 5 luku)

-

Lausuntonne muista ehdotuksista (erinäiset säännökset, liitelait)

-

Lausuntonne ehdotuksen vaikutusten arvioinnista (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksella olevan ja onko ehdotuksella muita kuin luonnoksessa tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

Kuluttajaliiton näkemyksen mukaan esityksessä on arvioitu vaikutuksia melko kattavasti, eikä arvioissa ole tyydytty ainoastaan komission tekemiin arvioihin. Yritysvastuudirektiivin vaikutukset tulevatkin todennäköisesti olemaan erilaisia EU-maasta riippuen, minkä lisäksi yritysvastuudirektiivi

on huomattavasti suppeampi kuin alun perin oli tarkoitus. Komission tekemät vaikutusarvioinnit ovat siis korkeintaan suuntaa antavia ja todellisten vaikutusten voidaan olettaa poikkeavan niistä niin sisällöllisesti kuin suuruudeltaankin.

Yleisesti ottaen esityksen vaikutusten voidaan arvioida jäävän melko suppeiksi. Koska soveltamisala on huomattavan kapea, ei nyt esitetty sääntely vaikuttaisi ainakaan suoraan pk-yrityksiin. Suuria yrityksiä, joihin sääntelyä voitaisiin soveltaa, on Suomessa melko pieni määrä, joten odotetut vaikutukset jäävät senkin vuoksi vähäisiksi.

Tärkeä vaikutus, joka sääntelyllä kuitenkin voisi olla, on kuluttajien valinnanvaran ja tietoisuuden lisääntyminen erilaisia hyödykkeitä ostettaessa. Markkinoille voikin päätyä entistä enemmän eettisesti tuotettuja vaihtoehtoja, vaikka joidenkin tuotteiden valikoima voi pienentyä. Mikäli tuotteen eettisyys kuitenkin on kuluttajalle tärkeää, lisääntyvät kuluttajan mahdollisuudet sellaisten valintojen tekemiseen. Kuluttajien tietoisuuden lisääntymistä voi edistää yritysten velvollisuus kertoa avoimesti tuotteiden alkuperästä. Avoimuus, raportoinnin luotettavuus sekä tehokas viranomaisvalvonta taas voisivat vähentää viherpesua sekä muita haitallisia markkinointikeinoja, joilla kuluttajia pyritään harhaanjohtamaan. Kun saatavilla on riittävä määrä luotettavasti esitettyä tietoa, on helpompi havaita ilmaukset, jotka typistyvät pelkiksi markkinointilauseiksi. Kuluttajiin kohdistuvat vaikutukset ovatkin pääosin positiivisia.

Lausuntonne ehdotuksen säätämijärjestystä koskevista perusteluista

-

Muut huomionne ehdotuksesta

Kuluttajaliitto haluaa edellä esitetyn lisäksi painottaa yritysvastuusta säätämisen tärkeyttä ja ajankohtaisuutta. Ympäristön ja ihmisoikeuksien toteuttamisen näkökulmasta on tärkeää varmistaa, että yritykset noudattavat lailla määriteltyjä huolellisuusvelvoitteita sekä raportoivat toimistaan säännöllisesti ja julkisesti. Kuluttajaliitolla on lisäksi kyselytutkimuksiin perustuva näkemys, jonka mukaan yhä useampi kuluttaja haluaa suosia vastuullisia yrityksiä sekä valita eettisesti ja kestävästi tuotettuja hyödykkeitä. Eettiset ja ympäristöystävälliset valinnat voidaan mahdollistaa lisäämällä tietoisuutta sekä yrityksiin kohdistuvia velvollisuuksia. Yritysvastuulainsäädännön kokonaisuudella voidaan lisäksi edistää kestävä kehitystä ja ympäristönsuojelun tavoitteita sekä ihmisoikeuksien toteutumista myös EU:n ulkopuolella.

Kuitenkin se seikka, että yritysvastuudirektiivin sekä sitä toimeenpanevan lainsäädännön soveltamisala on kapea ja koskee vain suuria yrityksiä, vähentää yritysvastuusäätelystä potentiaalisesti aiheutuvia positiivisia vaikutuksia. Kuluttajaliitto kannattaakin soveltamisalan laajentamista niin, että ainakin osa pk-yrityksistä saataisiin paremmin lainsäädännön piiriin.

Kuosa Viivi
Kuluttajaliitto ry, Konsumentförbundet rf